

7. Левицька С. Організація обліку господарської діяльності підприємства // Бухгалтерський облік і аудит. -2010.- № 6.- С.6-13.
8. Малишків О. Податковий облік чи податкові розрахунки? // Бухгалтерський облік і аудит. -2012. - № 1. -С. 22-28/.
9. Мних Є.В., Герасименко Т. До питання реформування системи бухгалтерського обліку і звітності в Україні// Бухгалтерський облік і аудит. - 1996. - №5. - С. 16 - 17.
10. Нечай П. Облік валових доходів та витрат підприємницької діяльності. /Автореферат дисертації канд. ек. наук/. – КНЕУ. 2002. -16 с.
11. Хомин П. Я. Податковий облік як основа звітності про фіскальні платежі // Бухгалтерський облік і аудит. - 2003. - №12. - С. 42 - 47.

Д. Свидерский

Методологические основы налогового учета

В статье проведено обоснование экономической сущности налогового учета как подсистемы бухгалтерского учета, его предмета и объектов.

D. Sviderskiy

Methodological principals of tax accounting

The article carried the essence of the economic justification of tax accounting as a subsystem buhgalterskogo accounting, its subject matter and objects.

Одержано 16.02.12

УДК 336.767

Н.В. Гаврилова, канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Напрями зниження інвестиційних ризиків підприємства

У статті висвітлюються питання інвестиційних ризиків підприємства, приділяється значна увага методам та напрямам їх зниження. Запропонована логіка управління інвестиційними ризиками. Визначено напрями попереджувального управління інвестиційними ризиками. **інвестиції, інвестиційні ризики підприємства, прийняття інвестиційних рішень на підприємстві, ризик-менеджмент, попереджувальне управління ризиками, моніторинг, контролінг, еккаутинг, сканування**

Постановка проблеми. За ринкових умов господарювання підприємствам важливо достовірно та своєчасно прогнозувати майбутні доходи та витрати, які виникають в результаті його діяльності. Невизначеність грошових потоків виникає через існування різноманітних ризиків: фінансових, валютних, кредитних, інвестиційних та інших.

Сьогодні більшість зарубіжних компаній приділяє велику увагу питанням виявлення, оцінки та управління інвестиційними ризиками, тоді як, вітчизняні підприємства не часто займаються розв'язання проблем використання ефективних

методів та заходів управління інвестиційними ризиками, які впливають як на процес його інвестиційної діяльності так і господарської діяльності взагалі.

Однак потрібно розуміти, що ризик – це не тільки втрати, але й додатковий прибуток, тобто із ризиком понести втрати існує альтернатива одержання додаткових доходів (прибутків), а отже, ризикованість будь-якого підприємства є альтернативою його дохідності. Тому, необхідно провести комплексне дослідження процесу та складових компонент методів та напрямів зниження інвестиційних ризиків підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різнопланових проблем інвестиційних ризиків підприємства присвячені праці таких провідних вітчизняних науковців, як О.Ф. Балацького, І.А. Бланка, О.Д.Вовчак, М.П. Денисенко, Т.В. Майорової, О.О. Ляхова, І.П. Мойсеєнка, А.А. Пересади, Реверчук С.В. та інших. Проте залишаються недостатньо дослідженими процес і складові компоненти методів та напрямів зниження інвестиційних ризиків та питання попереджувального управління інвестиційними ризиками.

Мета статті. Розгляд процесу і складових компонент методів та напрямів зниження інвестиційних ризиків підприємства.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційний ризик спричиняється імовірністю виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати очікуваного інвестиційного доходу чи інвестованого капіталу і характеризується наступними особливостями [1]:

– інтегрований характер (ризик реального інвестиційного проекту є сукупним поняттям, містить у собі багаточисельні види конкретних інвестиційних ризиків, і лише на основі оцінки цих конкретних видів ризиків можна визначити сукупний ризик інвестиційного проекту);

– об'єктивність прояву (проектний ризик є об'єктивним явищем у функціонуванні любого підприємства, що здійснює реальне інвестування, та супроводжує реалізацію практично всіх видів реальних інвестиційних проектів, у яких би формах вони не здійснювались. І хоча ряд параметрів фактичного ризику залежать від суб'єктивних управлінських рішень, об'єктивна його природа залишається незмінною);

– відмінність видової структури на різних стадіях здійснення реального інвестиційного проекту (кожній стадії процесу здійснення реального інвестиційного проекту притаманні, як правило, свої специфічні види проектних ризиків, тому оцінка сукупного рівня проектного ризику зазвичай здійснюється за окремими стадіями інвестиційного процесу);

– високий рівень зв'язку з комерційним ризиком (формування позитивного грошового потоку по інвестиційному проекту відбувається безпосередньо у сфері товарного ринку, тобто пов'язане з ефективністю і ризикованістю комерційної діяльності підприємства, що визначає високу ступінь взаємозв'язку проектного ризику з комерційним ризиком підприємства);

– висока залежність від тривалості життєвого циклу проекту (фактор часу суттєво впливає на загальний рівень проектного ризику, зумовлюючи різну невизначеність наслідків. Залежність загального рівня проектного ризику від тривалості життєвого циклу проекту носить прямий характер);

– високий рівень варіативності ризику по однотипних проектах (рівень проектного ризику може відрізнятися при здійсненні навіть однотипних реальних інвестиційних проектів одного і того ж підприємства і суттєво змінюватись під впливом багаточисельних об'єктивних і суб'єктивних факторів, які перебувають у постійній динаміці, з огляду на що кожний реальний інвестиційний проект потребує

індивідуальної оцінки рівня ризику з урахуванням конкретних умов його здійснення);

– відсутність достатньої інформаційної бази для оцінки рівня ризику (унікальність параметрів кожного реального інвестиційного проекту і умов його здійснення не дає змоги забезпечити на підприємстві достатнього обсягу інформації, який дозволяв би використовувати в широкому діапазоні економіко-статистичні та інші методи оцінки рівня проектного ризику);

– суб'єктивність оцінки (не дивлячись на об'єктивну природу проектного ризику як економічного явища, основний оціночний його показник – рівень ризику – носить суб'єктивний характер, тобто існує нерівнозначність оцінки даного об'єктивного явища на конкретних підприємствах, що визначається відмінністю повноти і достовірності використовуваної інформаційної бази, кваліфікацією інвестиційних менеджерів, їх досвідом у сфері ризик-менеджменту та іншими факторами).

На міру та величину ризику можна впливати через фінансовий механізм. Такий вплив здійснюється за допомогою певних способів фінансового менеджменту та особливої стратегії. Разом стратегія та способи утворюють своєрідний механізм управління ризиком, або ризик-менеджмент.

Організація ризик-менеджменту повинна передбачати здійснення системи заходів, спрямованих на раціональне поєднання всіх його елементів у єдиній технології процесу управління ризиком.

Стратегія ризик-менеджменту – це мистецтво управління ризиком у невизначеній господарській ситуації, засноване на прогнозуванні ризику і прийомах його зниження. Стратегія ризик – менеджменту включає правила, на основі яких приймаються ризикові рішення і визначаються способи вибору варіанта рішення.

Враховуючи те, що прийняття оптимальних рішень в інвестиційній діяльності підприємств з урахуванням ризику потребує систематизації умов, елементів та методів управління інвестиційними ризиками, нами розроблено логіку управління інвестиційними ризиками підприємств, де особлива увага акцентується на методах попереджувального управління ризиками.

Попереджувальне управління інвестиційними ризиками слід розглядати як важливий напрямок підвищення ефективності стратегічного та тактичного інвестиційного менеджменту. На нашу думку, успішність його здійснення забезпечується поєднанням у використанні наступних компонент: еккаутингу; сканування; оперативного і стратегічного контролінгу і моніторингу в розрізі кожної інвестиційної програми [2,7].

На наше переконання, еккаутинг, який у даний час не зовсім розвинутий в Україні, може стати ефективним методом зниження інвестиційних ризиків, корисність якого не викликає ніяких сумнівів. Еккаутинг передбачає надання послуг фірмами, що займаються збиранням, обробкою, аналізом та формуванням різних видів бізнес-інформації: відомостей про ринки, платоспроможність підприємства, кредитоспроможність клієнта, фінансовий стан партнерів по бізнесу, перспективи розвитку конкурентів тощо. Зазвичай ці відомості надаються у вигляді бізнес-довідок. Великі еккаутингові фірми розробляють типові довідки бізнес-інформації та за бажанням замовника дають більш детальну інформацію, одержану шляхом поглибленого аналізу. Еккаутинг часто поєднується з аудитом та являє собою важливий захід зниження міри інвестиційного ризику.

Серед методів попереджувального управління інвестиційними ризиками пропонуємо використовувати сканування. Термін «сканування» походить від англійської «scan», що дослівно перекладається як «поле зору» та означає комплекс заходів щодо постійного спостереження та контролю стану внутрішніх та зовнішніх

факторів господарської діяльності підприємства.

Наголошуємо, що у процесі сканування потрібно забезпечити чітку структуру інформаційних потоків, які дають змогу систематично відстежувати фактори ризику в процесі реалізації інвестиційних проектів.

Ефективність сканування з точки зору ризик-менеджменту визначається обсягом інформації, якістю обробки даних та рівнем аналітичної роботи. Чим більша кількість показників фінансово-господарської діяльності підприємства «відстежується» та аналізується, тим більше існує шансів мінімізувати ризики, звести їх до бажаного рівня. При цьому розширюється діапазон ризиків, що підлягають страхуванню, та суттєво знижується рівень ризиків.

У процесі відбору факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які підлягають скануванню, вихідним пунктом є мінімум важливих показників, які наводяться у кварталній та річній звітності, а також статистика інфляційних процесів, коливань валютних курсів та процентних ставок, маркетингові дослідження. Розширення факторної бази та зменшення часових відрізків між черговими замірами показників означає перехід від звичайної звітності до сканування як системи безперервного контролю, в результаті чого з'являється можливість зменшити ризик вибіркового дослідження.

Контролінг представляє собою комплекс управлінських впливів, які забезпечують життєздатність підприємства при коливаннях кон'юнктури та досягненні стратегічних та тактичних цілей. Особливість контролінгу в порівнянні із звичайним управлінням полягає в тому, що управління спрямоване на реалізацію функцій координування, організаційної структуризації, реагування на зміни зовнішнього середовища на базі вже здійснених фактів господарської діяльності, а контролінг – це реалізація тих самих основних функцій управління на базі прогнозу тенденцій та факторів внутрішнього та зовнішнього розвитку. Любий висококваліфікований менеджер прагне передбачити дію ризикових факторів та реалізувати попереджувальні заходи, але в даному випадку мова йде не про суб'єктивний фактор менеджменту (тобто про те, наскільки директор, або його заступник володіють технікою прогнозу та попереджувального управління, наскільки розвинута у них інтуїція та інші необхідні для ефективного менеджменту якості), а про створення системи превентивного реагування, яка об'єктивно забезпечила б даний процес.

Методологія контролінгу відпрацьована за кордоном, докладно розглянута в працях багатьох економістів [3,4,5]. У той же час можливості цієї методології відносно попереджувального управління ризиками інвестиційної діяльності досі ще не привернули уваги вітчизняних спеціалістів. Функції стратегічного контролінгу ризику інвестування зводяться до трьох аспектів: відстеження динаміки вже ідентифікованих та оцінених ризикових факторів; виявлення та оцінка нових; контроль ефективності та коригування стратегії обмеження та мінімізації ризиків інвестиційної діяльності.

Попереджувальне управління ризиками, яке застосовується на вітчизняних підприємствах на сучасному етапі, має бути заснованим на наступних принципах. По-перше, воно повинне включати чотири взаємопов'язаних елементи: сканування, стратегічний та оперативний контролінг та моніторинг. По-друге, має передбачати безперервність функціонування цих чотирьох елементів. По-третє, процес практичного впровадження попереджувального управління ризиками має концентричний характер, тобто спочатку повинні обиратися параметри контролю, які дозволяють здійснювати попереджувальне управління за вибраними напрямками, потім треба поступово розширювати спектр параметрів сканування, контролінгу та моніторингу. Відповідно зростатиме ефективність управління та вивільнятимуться фінансові ресурси, які можуть бути спрямовані на удосконалення та матеріальне забезпечення системи

попереджувального менеджменту.

Стратегічний контролінг, як один з чотирьох елементів системи попереджувального управління, представляє собою комплекс управлінського впливу превентивного характеру, спрямований на досягнення стратегічних цілей діяльності підприємства. Відповідно оперативний контролінг охоплює проблеми реалізації тактичних цілей. Прогнозування розвитку ситуації, яка відбувається в результаті сканування основних параметрів функціонування підприємства, обґрунтовує розв'язання проблем контролінгу.

Кожна інвестиційна програма розглядається як сукупність реальних інвестиційних проектів і портфельних інвестицій, які знаходяться в певному співвідношенні. Люба із складових програм у процесі реалізації впливає на величину доходу та інвестиційних витрат, і, як наслідок, - на дохідність (рентабельність) інвестицій.

Найпоширенішими напрямками мінімізації інвестиційних ризиків сьогодні є: уникнення, утримання, передача.

Уникнення ризику означає просте ухилення від заходу, пов'язаного з ризиком. Однак уникнення ризику для інвестора часто означає відмову від можливого прибутку.

Утримання ризику означає залишення ризику за інвестором або на його відповідальності. Так, інвестор, вкладаючи венчурний капітал, заздалегідь упевнений, що він може за рахунок власних коштів покрити можливу втрату венчурного капіталу.

Передача ризику означає, що інвестор передає відповідальність за ризик комусь іншому, наприклад, страховій компанії.

Залежно від виду інвестиційного проекту, його належності до того чи іншого типу портфеля, можна запропонувати систему заходів протидії ризикам інвестування:

- заставні операції та гарантування;
- диверсифікація;
- страхування;
- лімітування та інше.

При інвестиційному кредитуванні широке розповсюдження сьогодні отримали такі методи захисту від ризиків, як заставні операції та гарантування.

Як відомо, позики під заставу – це позики, забезпечені з боку позичальника заставними активами. Застава є одним із найдавніших засобів забезпечення позичок. Але, якщо у минулому заставні фізичні активи переходили у володіння кредитора, то тепер вони, як правило, залишаються у користуванні позичальника, а кредитору, згідно з контрактом, переходять права володіння ними (цесія).

Одним із найбільш ефективних методів протидії інвестиційним ризикам є диверсифікація. Вона представляє собою розподілення інвестованих коштів між різними об'єктами вкладення капіталу, які безпосередньо не пов'язані між собою. Найчастіше зустрічається більш вузьке визначення диверсифікації ризиків як способу розподілу активів інвестиційного портфеля.

Позитивний вплив диверсифікації на зниження інвестиційних ризиків зумовлений тим, що забезпечується розподіл зусиль та капіталовкладень між різними видами діяльності, безпосередньо не пов'язаними один з одним. Якщо в результаті настання ризикових подій один вид діяльності буде збитковим, то інший може принести дохід. Диверсифікувати інвестиційні ресурси можна різними способами, що залежать від сфери вкладання капіталу та інвестиційної політики підприємства.

У процесі страхування може здійснюватись передача ризику. З макроекономічної точки зору страхування виконує ризикову, контрольну, попереджувальну та заощаджувальну функції. Ризикова функція – основна – полягає в тому, що в результаті настання страхових подій відбувається відшкодування збитків,

тобто перерозподіл коштів між учасниками страхування. Важливим принципом при цьому є суворе цільове формування та використання страхових коштів. Контроль за дотриманням цього принципу лежить в основі контрольної функції страхування. Попереджувальна функція страхування проявляється у фінансуванні профілактичних заходів по зниженню інвестиційних ризиків. Збереження страхових внесків, які перераховує полісоодержувач, проявляється у заощаджувальній функції страхування.

У процесі інвестування має місце ризик, пов'язаний з можливим настанням непрацездатності кадрів, який може бути мінімізований через систему особистого страхування.

В інвестиційному ризик-менеджменті важливу роль відіграє майнове страхування, яке дозволяє інвестору попередити збитки та забезпечити збереження власності в умовах прояву багатьох видів ризиків.

Суттєвого зниження ризиків у процесі інвестування можна досягти шляхом страхування відповідальності (відповідальність позичальників за непогашення кредитів, відповідальність власників автотранспортних засобів та інші).

Ефективними видами страхових відносин, крім загального страхування, є: співстрахування, подвійне страхування, перестраховування та самострахування.

Співстрахування передбачає пайову участь двох та більше страховиків у страхуванні одного і того ж ризику, кожен з яких оформлює свій поліс, або загальний поліс на свою частку страхової суми.

Подвійне страхування - це страхування в страхових компаніях одного і того ж об'єкта від одних і тих самих страхових випадків.

При самострахуванні страховик самостійно створює власні резерви на покриття інвестиційних ризиків.

Характерною рисою страхування інвестиційних ризиків є встановлення мінімальної неоплаченої частини збитків – франшизи, яка обумовлюється в страховому полісі як константа або яку може самостійно змінювати полісоотримувач у залежності від коливань ринкової кон'юнктури.

Аналіз страхування інвестиційних ризиків, як одного з методів мінімізації в процесі інвестування, має наступні етапи:

- 1) визначення структури витрат по страхуванню інвестиційних ризиків;
- 2) розрахунок ефективності страхування;
- 3) аналіз об'єктивних і суб'єктивних факторів, що зумовлюють застосування даного методу в практиці господарювання вітчизняних підприємств.

Важливим методом зниження інвестиційних ризиків є лімітування об'єктів інвестицій, розмірів кредитів, видатків, продаж тощо. Інвестор, як правило, обмежує розміри вкладень при капіталізації інвестицій, перешкоджаючи цим створенню зайвих запасів матеріалів, конструкцій, обладнання. Фінансування, зазвичай, здійснюється поступово – траншами, тобто ризику підлягають окремі грошові потоки, а не весь обсяг інвестицій. Банки, у свою чергу, з метою зниження міри ризику лімітують розміри позик, застосовують овердрафт, кредитні лінії, відновлювальні кредити.

Висновки. Проведене дослідження теоретико - методичних підходів та напрямів зниження інвестиційних ризиків підприємства дозволяє зробити висновок, що необхідно розробляти повний та комплексний підхід щодо зниження та мінімізації інвестиційних ризиків на підприємстві шляхом подальшого дослідження та удосконалення попереджувального управління ризиками, мінімізації інвестиційних ризиків та використання системи заходів протидії ризикам інвестування. Добре налагоджена робота щодо виявлення, оцінки та мінімізації інвестиційних ризиків дасть в майбутньому свій позитивний ефект та забезпечить максимальну дохідність інвестиційних операцій.

Список літератури

1. Балацький О.Ф. Управління інвестиціями [навч. посіб.] / О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко, М.О. Соколов. – Суми. – Університетська книга. – 2004. – 231с.
2. Вовчак О.Д. Інвестування [навч. посіб.] / О.Д. Вовчак. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 544с.
3. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності / М.П. Денисенко. – К.: Алерта, 2003. – 338с.
4. Інвестологія: наука про інвестування [навч. посіб.] / за ред. д.е.н. С.К. Реверчук / С.К. Реверчук, Н.Й. Реверчук, І.Г. Скоморович. – К.: Атіка, 2001. – 264с.
5. Інвестування : навч. посібник / Під заг. ред. д.е.н., проф. В.М. Гриньової. – Х.: «Інжек», 2003. – 320с.
6. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність [навч. посіб.] / Т.В. Майорова. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 376с.
7. Пересада А. Інвестиційне кредитування [навч. – метод. посібник] / А.А. Пересада, Т.В. Майорова: КНЕУ, 2002. – 272с.

Н. Гаврилова

Пути снижения инвестиционных рисков предприятия

В статье освещаются вопросы инвестиционных рисков предприятия, значительное внимание уделяется методам та путям их снижения. Предложена логика управления инвестиционными рисками. Определены направления предварительного управления инвестиционными рисками.

N. Gavrilova

Low risk investment company

The article highlights the issue of investment risk enterprise, pays special attention to methods and measures to reduce them. The proposed logic of investment risk. The directions of preventive management of investment risk.

Одержано 16.02.12

УДК 657.37:657.6

О.Г. Михайленко, асп.

Кіровоградський національний технічний університет

Контроль якості аудиту: історичний аспект

В статті розглянуто причини та шлях розвитку контролю якості аудиторської діяльності. Показано міжнародні організації бухгалтерів та аудиторів, які на це вплинули. Спираючись на нормативну базу та рішення Аудиторської палати України, досліджено шлях формування контролю якості аудиторської діяльності в нашій державі. Зазначено, що на шляху свого становлення аудит набуває все більшого значення і став запобіжним засобом від шахрайства та фальсифікації з боку господарюючих суб'єктів.

аудит, якість аудиту, контролю якості аудиторських послуг, міжнародні стандарти аудиту

Актуальність проблеми. Діючі системи організації, регулювання і контролю аудиторської діяльності формуються на підставі історичної бази та національних традицій аудиту, які в свою чергу, враховують специфіку окремо взятої країни, систему її державного устрою, рівень економіки, традиції громадського самоврядування,

© О.Г. Михайленко, 2012